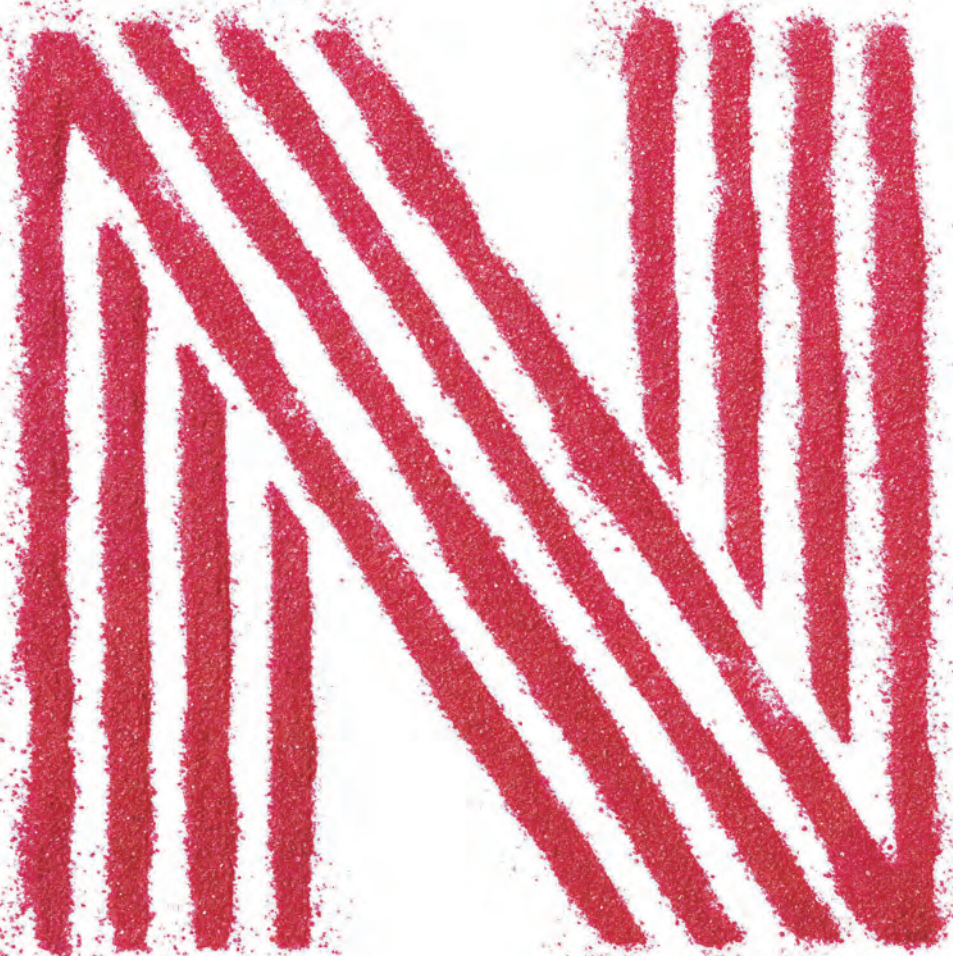

SERRA D'OR

catalunya del Nord

DOSSIER «CATALUNYA DEL NORD, INVISIBLE I VITAL» PEP VILA, IRENE MUÑOZ PAIRET,
FRANCESC FOGUET I BOREU, A. MUNNĒ-JORDĀ, ALĀ BAYLAC-FERRER, MĪRIAM ALMARCHA PARĪS
ENTREVISTES «PETROS MĀRKARIS» EUSEBI AYENSA; «JORDI LLAVINA» MIQUEL-LLUÍS MUNTANĒ
OBITUARI «LLUÍS PERMANYER, LA MEMÒRIA TOTAL DE BARCELONA» JOAQUIM ROGLAN
ART «SHIGARAKI. TERRES DE GRAN FOC DE MIQUEL BARCELŌ» RICARD BRU
LLETRES «SOBRE JORDI SARSANEDAS» BERNAT PUIGTOBELLA, JOAQUIM NOGUERO

VELLA TRANSCENDÈNCIA

Una ressenya d' ANNA PAGÈS

Joan Rosàs. *Paret mestra. Recreació a la cuina vella*. L'Avenç, Barcelona, 2025.

L'historiador italià Carlo Ginzburg esmenta, entre els llibres que han influït la seva carrera d'investigador, *Il mondo magico* de l'antropòleg Ernesto De Martino, publicat l'any 1948. Es tracta d'un estudi de les pràctiques populars del sud d'Itàlia. A les primeres pàgines d'aquesta obra, De Martino pregunta què és la realitat i, sobretot, quina realitat es posa en relació amb les pràctiques populars de tipus màgic. L'antropòleg mira de rescatar la complexitat del fenomen humà que transcendeix la *ragione giudicante*.

El text de Joan Rosàs, *Paret mestra*, ens recorda la mirada de De Martino. En aquest cas, es tracta de l'esguard precís d'un historiador medievalista, capaç d'explicar amb detall les minúcies de la cultura popular, la seva raó de ser essencial i la seva formalització en una diversitat de versions, tantes com capes que escrotona a la paret. En efecte, l'autor de *Paret mestra* avança progressivament i lenta, sense forçar la lectura, a través de les vetes que escapça a la paret de la cuina vella. Aquest adjectiu, «vella», travessa tot el text, ocupat a donar un sentit i una obertura simbòlica a l'antigor, a la dimensió transcendent del món amb els altres i de l'imaginari col·lectiu. Rosàs dibuixa amb una plasticitat poètica singular l'univers perdut

d'una casa: s'hi endinsa amb curiositat i felicitat. Aquesta felicitat en la recreació del passat és palesa a cada frase, a cada nom i a cada adjectiu. Sorgeix en la imaginació i en el record, però també en la reflexió introspectiva sobre el temps. Què és el temps? La materialitat del passat es fa avinent al lector dins de la cuina vella, per on circulen les figures humanes, les textures, les olors i la llum. Rosàs descriu la llum que abans travessava el paper encerat de les finestres de les cases, per fer entendre al lector astorat com el polsim il·luminava tendrament l'espai interior. En canvi, el vidre transparent farà que s'orienti el musell cap enfora. La posició dels cossos davant la finestra del món variarà. L'ànima també capgira de maneres diferents segons per on entri la llum ajaçada amb l'ombra. El sagrat belluga entremig de nosaltres i el món (o mons) que creiem conèixer.

Joan Rosàs és una persona d'un fer curós. Comença de bon matí a rascar la paret de la cuina vella i ho fa a poc a poc, fixant-s'hi bé. Tota la vida ha treballat en museus i s'ha preocupat per la noció viscuda del patrimoni, l'ànima dels «de casa». La casa és un museu viu per on desfilen peces de diverses mides, procedències, destins, per on també circulen persones familiars, visitants d'altres temps: «Jo, que visc en la humanitat d'avui, soc el mateix jo que va néixer en una humanitat que ha passat.»

Les dones ocupen un lloc pre- valent a la cuina vella: les pregàries de la tia Montserrat en moments de tempesta; la besàvia Caterina, que «pasturava el ramat del seu pare pels esquerps cingles pairals»; la padrina que tenia les claus de la caixa i del rebost; la mare «que era feliç estant-se a casa. [...] una dona pràctica, endreçada i amb idees teològiques elementals pròpies»; l'àvia Pilar, que «feia uns pessebres entranyables, d'una simplicitat i una bellesa mai vistes». Aquestes dones encenien el foc sagrat de la llar, deixant que el fum s'enfilés per la xemeneia, i amb ell les animetes i les bruixes que s'hi envolaven: «Alta fulla, vola fulla com el fum, xemeneia amunt.»

L'escriptura de Rosàs gaudeix d'una textura material: és una altra paret mestra. Començant per «l'ase em fum si a aquest parell els passa res per malla» de la dedicatòria i enfilant els mots d'una llengua tan bella, la lectura d'aquest text ens fa adonar de la importància de parlar a poc a poc, enllaçant les paraules com les baules de les generacions. Les històries dels de casa ens recorden que en el parlar hi ha el temps. Parlar, escriure, pensar, llocs on sorgeix el transcendent, enmig de la perplexitat constant d'una realitat fugissera. Potser per aquesta raó llegir aquest llibre ens fa ser millors persones.